

VENSTRE

Fylkesvalgprogram 2023-2027

Møre og Romsdal Venstre

Fylkestingsvalget 2023

Innholdsfortegnelse

1. Et grønt og levende Møre og Romsdal.....	3
2. Et klimavennlig fylke	5
2.1 Lokale klimatiltak.....	5
2.2 Sirkulær økonomi og gjenbruk.....	7
2.3 Lokal forurensing og renovasjon	8
3. Utdanning for framtida	9
3.1 Vidaregående skole	9
3.2 Høyere utdanning og forskning.....	12
4. Samferdsel som fører oss sammen	14
4.1 Kollektivtransport	14
4.2 Infrastruktur	16
5. Verdien av kultur og god folkehelse.....	18
5.1 Kultur i lokalsamfunnet.....	18
5.2 Folkehelse i lokalsamfunnet	20
5.3 Tannhelse.....	22
6. Et framtidsrettet arbeids- og næringsliv.....	23
6.1 Flere lokale arbeidsplasser.....	23
6.2 Hav og bruk av havet	24
6.3 Aktivitets- og opplevelsesbasert reiseliv	25
6.4 Tilgang på arbeidskraft.....	25
6.5 Fylkeskommunale anskaffelser.....	26
6.6 Statlige arbeidsplasser	27

1. Et grønt og levende Møre og Romsdal

Fylkeskommunens viktigste oppgaver er samferdsel, videregående skole, offentlig tannhelse, idrett og friluftsliv, forvaltning av kulturminner og drift av en del kulturinstitusjoner. I tillegg har fylket tekniske oppgaver knyttet til vegar, kraftproduksjon, næringsutvikling, og ikke minst bærekraft. Fylkeskommunen bidrar også med finansiell støtte til ulike frivillige organisasjoner.

Ansvar for drift av sykehus og spesialisthelsetjenesten ligger under staten, delegert til de regionale helseforetakene gjennom helsereformen i 2002.

Gjennom en forvaltningsreform, vedtatt av Stortinget i 2007, fikk fylkeskommunen tilført flere nye oppgaver, blant annet innen forvaltning av vegar, innen kultur, marine ressurser, drift av fagskoler og oppgaver på miljøområdet.

Møre og Romsdal skal være bærekraftfylke nr. 1 og fylket har flere sterke miljøer som fremmer bærekraft. Regionen må arbeide aktivt på tvers av sektorer og forvaltningsnivå for å få bærekraftmålene inn i plan- og styringssystem for kommunal og regional sektor. For at offentlig og privat sektor skal lykkes med bærekraftig utvikling, trenger vi at regionen bidrar til å samle og tilrettelegge data som forteller om status og potensiale på tvers av sektorene, samt virkemiddel og tilgjengelige ressurser.

Venstre ønsker at kommunene får stor frihet til selv å skape gode lokalsamfunn. Mer lokal frihet før statlig detaljstyring og øremerking.

Samtidig trenger vi strenge og forpliktende avtaler om sterkere vern av natur og klima. I framtiden vil de gode lokalsamfunnene være grønne. Venstre ønsker et samfunn som gir frihet og selvstendighet, uavhengig av alder, kjønn, livssyn, funksjonsnivå, seksualitet og bakgrunn. Makt og innflytelse skal komme nedenfra. Avgjørelser skal fattes nærmest mulig den det gjelder, med størst mulig grad av åpenhet og medvirkning.

Venstre er et utålmodig parti. Vi vil ta samfunnet videre framover, ikke bakover. Derfor vil vi satse på skole og kunnskap, vi vil løse klima- og naturkrisen, og vi støtter små og store jobbskapere over hele landet. Venstre vil ha et samfunn der alle er frie og har mulighet til å delta. For å lykkes med dette må jobben gjøres lokalt – av lokalpolitikere som tør og vil. Derfor er et sterkt Venstre i kommunestyre og fylkesting over hele landet så viktig.

I dette dokumentet får du en oversikt over Møre og Romsdal Venstres viktigste saker og prioriteringer i valget 2023. Dette er kontrakten vår med velgerne, som vi hver dag skal jobbe for å oppfylle. I tillegg vil Venstre i hver kommune ha sine lokale saker og prioriteringer – tilpasset sitt lokalsamfunn. Venstre mener vi må gjøre mer for å bygge framtiden, løse klima- og naturkrisen og gi folk frihet i hverdagen. Om du som oss er utålmodig og vil skape flere muligheter til å knytte fylket sammen og ta Norge framover: Velkommen til Venstre i lokalvalget 2023!

2. Et klimavennlig fylke

Kampen for å kutte klimagassutslipp er like viktig lokalt og regionalt som nasjonalt. Det er summen av små og store grønne handlinger og tiltak som vil gjøre Norge klimanøytralt. For Venstre er det viktig at alle lokalsamfunn bidrar i klimadugnaden ved å kutte utslipp der man kan. Våre folkevalgte stiller derfor til valg for å kutte lokale klimagassutslipp. Vi vil gjøre det enklere å ta grønne valg, slik at lokalsamfunnene våre aktivt bidrar til at vi når målene i Paris-avtalen. Her må fylkeskommunen bidra.

Sammen med klimaendringer er tap av natur den største trusselen mot livskvaliteten og friheten til oss mennesker. For Venstre har naturen verdi i seg selv, men en intakt natur er også en forutsetning for at vi skal kunne leve et godt liv. Natur er en forutsetning for matproduksjon, medisiner, rent vann og ren luft. Ikke minst er naturen den aller viktigste forsikringen vår mot ødeleggende klimaendringer, både ved at den binder opp klimagasser, og ved at den verner oss mot flom, hetebølger og andre konsekvenser av høyere temperaturer. Å verne naturen er derfor en av de aller viktigste oppgavene for Venstre de neste årene.

2.1 Lokale klimatiltak

Samarbeid mellom næringsliv, kommune, fylkeskommunen og sivilsamfunn er nødvendig for å finne løsninger som får ned de lokale utslippene. Det viktigste fylkeskommunen kan gjøre, er å legge til rette for grønn næringsutvikling og ta i bruk det handlingsrommet fylkeskommunene har til å lede an i klimaarbeidet. Fylkeskommunene står mellom annet for en stor del av innkjøpene i Norge, og ved å stille strenge klima- og miljøkrav der kan de oppnå store utslippskutt og bidra til at grønne produkt og tjenester kommer inn på markedet.

Venstre vil

- videreutvikle og strengt følge klimabudsjett og klimaregnskap for fylkeskommunen, og gjøre disse til gjenstand for revisjon.
- at fylkeskommunen gjennom partnerskap bidrar til at kommuner og virksomheter innfører klimabudsjett og klimaregnskap.
- stille krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser der fylkeskommunen selv er byggherre.
- stille strenge klima- og miljøkrav i alle offentlige innkjøp.
- at klimagevinsten i rehabilitering foran rivning alltid skal vurderes i fylkeskommunale eiendomsprosjekt.
- etablere karbonfangst- og lagring på alle større punktutslipp, blant annet på avfalls- og forbrenningsanlegg.
- etablere energiproduksjon med solcellepanel eller solfangere på alle fylkeskommunale bygg hvor dette er økonomisk og bærekraftig tjenlig.
- stille krav om arealregnskap ved fylkeskommunens nye prosjekter.
- legge til rette for mer vern av naturområder, blant annet lokale markgrenser, fjellgrenser og statlig sikrede naturområder.
- styrke forvaltningen av små vassdrag som kan bli benyttet av mikrokraftverk med en helhetlig tilnærming som også gir flomvern.
- jobbe for å innføre strengere krav om å avgrense de negative effektene hytteutbygging har på naturen.

- at avfallshåndtering, toalett og parkering i tilknytning til populære turløyper, turistdestinasjoner og kollektivknutepunkt blir planlagt og tilrettelagt på en helhetlig måte.
- styrke det frivillige arbeidet for biologisk mangfold, artskartlegging og naturopplæring.
- bidra til etablering av nasjonalt bærekraftsenter i Møre og Romsdal.
- samarbeide med regionale forskings- og kompetansemiljø som sitter på svært viktig kunnskap og kompetanse for å finne de beste klimatiltakene.
- satse på kompetansesenter for vindkraft på Smøla og støtte opp om Runde Miljøsenters og NORSØK på Tingvoll.

2.2 Sirkulær økonomi og gjenbruk

Nordmenn ligger i dag i verdenstoppen i forbruk per innbygger, med tre ganger større forbruk enn den gjennomsnittlige europeeren. For å redusere belastningen som følger av naturbruk, og avgrense arealbruken til avfall, må vi legge til rette for å bruke om igjen mer materiale og dele på ressursene.

Venstre vil

- legge til rette for mer gjenbruk av material og varer i innkjøp og byggeprosjekt.
- stimulere til flere dele- og utlånsordninger, f.eks. lokale utstyrssentraler og bildeling.

- stille fylkeskommunale bygg, som videregående skoler, til disposisjon for klesbyttedager og lignende arrangement som oppfordrer til gjenbruk.
- jobbe for å fjerne moms på reparasjoner og andre tiltak, slik at elektronikk og andre varer heller blir reparert enn å bli kastet.
- styrke kompetansen om gjenbruk i byggebransjen, f.eks. gjennom økt satsing på utdanning innenfor rivning og demontering.

2.3 Lokal forurensing og renovasjon

Venstre vil at fylkeskommunen skal være aktiv i arbeidet med å redusere tilførselen av plastavfall til naturen og havet, eksempelvis ved å kutte bruken av engangsplast i egne virksomheter og ved å være piloter for forsøk med gjenbruksalternativ. Fylkeskommunen bør også ta en aktiv rolle i å rydde opp langs elvebredder, på strender og i fjordene.

Venstre vil

- ta et aktivt engasjement i kampen mot marin forurensing, der vi legger vekt på at forurenser må bidra til forebygging av forurensing og med midler til opprydding.
- legge til rette for ulike tiltak som bidrar til opprydding av marin forurensing.
- benytte lokale ressurser som f.eks. Friluftsrådene for strandrydding og andre tiltak.
- arbeide for å sette i gang opprydding av gammelt avfall fra tidligere drivere i gruvene på Rausand.

3. Utdanning for framtida

Utdanning er nøkkelen til en bedre fremtid. Kunnskap er derfor alltid prioritert i Venstre. Det er gjennom utdanning at vi jevner ut sosiale forskjeller og gir alle like muligheter i livet. Venstre satser på eleven og læreren. Elever har ulike forutsetninger, interesser og behov. Da er det avgjørende at vi skaper en skole som tar hensyn til at vi alle er ulike, men like verdifulle. Venstre sitt forbilde er en skole som ser alle elever, og som evner å tilby mestring og læringsglede for alle. Venstre vil at alle elever skal få ut sitt fulle læringspotensiale. Venstre vil satse på læreren. Læreren må ha lærerutdanning, og lønn som er konkurransedyktig.

3.1 Videregående skole

Det er fremdeles for mange som ikke fullfører videregående skole. Derfor er det viktig for Venstre å jobbe mer med forebyggende arbeid i åra før elevene kommer til videregående. Elevene trenger god oppfølging undervegs, og de trenger å oppleve mestring både faglig og som menneske. Elevene fortjener en skole der alle får sjansen til å dyrke og utvikle egenskaper og interesser. Venstre ønsker å fortsette det gode arbeidet som allerede skjer på området; med blant annet å styrke skolehelsetjenesten, jobbe helsefremmende og styrke forebyggende tiltak. Dette omfatter både fysisk og psykisk helse, og sosiale forhold. Samtidig som vi ønsker frihet til å velge den skolen en vil, så ønsker vi også å legge til rette for at elever som ikke er klare for videregående, får mulighet til å gå rett ut i arbeidslivet og likevel ha rett til faglig oppfølging i sitt lokalmiljø.

Venstre vil

- prioritere god skolehelsetjeneste gjennom å ha flere skolepsykologer og helsesykepleiere, slik at alle elever har et lett tilgjengelig tilbud i skoletida.
- sikre rett til videregående opplæring, også når en velger å starte senere i livet.
- bedre kommunikasjon og informasjon om hvilke muligheter som finnes.
- jobbe for godt samarbeid mellom næringsliv og skoler, slik at det blir lettere å få læreplasser og god inngang til arbeidslivet.
- ha virkemidler som får flere til å fullføre praktisk eller teoretisk utdanning, for å få fagbrev eller mastergrad innenfor sitt fagfelt
- beholde fritt skolevalg, med reisegarantiordning som hindrer urimelig lang skoleveg.
- prøve ut alternativ til tradisjonell eksamen som sluttvurdering.
- tilby utdanning innen innovasjon og entreprenørskap.
- etablere kombiklasser for mindre handverksfag der det er for få søkere til å etablere heile klasser.
- utvide tilbudet innen tekniske og allmenne fag (TAF) og yrkes- og studiekompetanse (YSK).
- styrke produksjonsskolene, både i forhold til fasiliteter og gjennom næringslivssamarbeid.
- utvide tilbudet til voksne som ønsker å fullføre videregående opplæring, med fagbrev eller studiekompetanse.

- sikre mentorordninger for yrkesfagelever som sliter med å kvalifisere seg til læreplass.
- åpne for å dele ut delkompetansebevis for elever som mangler noen få fag for å ha fullt vitnemål.
- legge til rette for å øke samarbeidet mellom næringslivet og NAV, for å få gitt kompetansebevis til ungdommer som faller utenfor skolen og arbeidsmarkedet.
- legge til rette for å gi karriereveiledning til elever med nedsatt funksjonsevne med mål om et meningsfylt arbeid etter endt skolegang.
- at unge hybelboere skal få tettere oppfølging på fritid, for å sikre at de ikke blir ensomme, f.eks. gjennom trivselsagenter.
- øke den økonomiske kompensasjonen til elever som må bo på hybel.
- ha desentralisert tilbud til elever som ikke kan/bør flytte for seg selv.
- ha kompetanseheving i skolen om Forsvaret og Norge sin deltagelse i internasjonale operasjoner.
- legge til rette for at elever med nynorsk som hovedmål i grunnskolen kan fortsette med nynorsk i videregående opplæring.
- jobbe for at fylkeskommunen har minst en lærling i alle yrkesfag hvor de har ansatte.
- styrke kunst- og håndverksfag av hensyn til kultur- og miljøvern.
- sørge for funksjonelle skolebygg i hele fylket.

3.2 Høyere utdanning og forskning

Fagskolene, høyskolene og universitetsmiljøene i Møre og Romsdal er svært viktige for å utvikle framtidens kompetanse. Utdannings- og forskningsmiljøene må derfor være attraktive, slik at de tiltrekker seg både lokale ungdommer og lærevillige fra hele landet og fra utlandet.

Utdanningene må endre seg i takt med arbeidslivet og samfunnets behov, så vi må være kreative, løsningsorienterte og endringsvillige for å følge krav og utvikling i samfunnet og næringslivet i fylket. Med stigende kompetansekrav i arbeidslivet er det viktig at tilbudene innen høyere utdanning i Møre og Romsdal kan gi utdanning også på høyeste nivå.

Venstre vil

- øke tilgangen til fleksible og desentraliserte utdanningstilbud for å fylle målene om livslang læring, og behovene for etter- og videreutdanning i regionene.
- gjøre det enklere å fullføre et studium i kombinasjon med jobb.
- forenkle prosessene for å få godkjent utenlandske utdannelser, slik at personer med relevant kompetanse fra utlandet kan få benytte ressursene sine.
- styrke satsinga på yrkesfaglig høyere utdanning i samarbeid med det lokale arbeidslivet, og slik få flere fagskoletilbud med mulighet for fleksibel opplæring tilpasset lokale og regionale behov.
- lage opptrappingsplaner for fagskolene i fylket og styrke de faglige miljøene mellom universitet, høyskoler og fagskoler.
- at studenter skal ha lett tilgjengelig psykisk helsetilbud.
- utvide de helsefaglige studietilbudene i hele fylket.

- ha et fagskoletilbud for reiselivsbaserte temaer.
- få utdanning i samfunnssikkerhet og beredskap til Møre og Romsdal.
- bidra til at vertskommuner for høyere utdanningsinstitusjoner tar et ekstra ansvar for å skape gode studiemiljø.
- at fylkeskommunen aktivt bruker og kjøper tjenester fra regionale forskings- og kompetansemiljø.
- videreutvikle Møre og Romsdal som studentfylke.

4. Samferdsel som fører oss sammen

Verdiskaping, mobilitet og nullutslipp er viktige stikkord for Møre og Romsdal Venstre. Vår region er en av de aller fremste verdiskapingsregionene i landet. Vi er avhengig av god mobilitet for befolkningen og næringslivet i hele fylket. Det er også viktig med gode forbindelser til resten av landet og til/fra kontinentet. Venstre vil derfor arbeide for samferdselstiltak som dekker samfunnet og næringslivet sine transportbehov på en effektiv, trafikksikker og miljøvennlig måte. Folk skal kunne arbeide og bo der de ønsker.

4.1 Kollektivtransport

Kollektivtrafikken skal være attraktiv og bør bidra til at energiforbruk og klimabelastning tilknyttet transport blir redusert. Det må lønne seg å reise kollektivt for både unge, eldre og familier. Venstre har som mål å legge til rette for gående og syklende, noe som krever bedre tilrettelegging, særlig i byer og tettsteder.

Venstre vil

- legge til rette for at flere skal gjennomføre hverdagsreisene sine med gange, sykkel, kollektiv- og bildelingsordninger. Då må vi gjøre de grønne transportløsningene mer attraktive og bygge ut flere sykkelveier.
- prøve ut flere prosjekt med gratis buss og jobbe for billigere takstsoner/periodebilletter i hele fylket og over fylkesgrenser, slik at det lønner seg å velge kollektivtransport.

- at periodebilletter må kunne brukes på tvers av ulike selskap.
- at det skal være enkelt å bruke kollektivtilbud også for de som bor langt fra de mest hektiske samferdselsårene, blant annet ved økt satsing på lokale ordninger som bestillingstransport (Fram Flexx) og drosjekort (TT-kort).
- at fylket skal være pådriver for innovasjon og utvikling av bedre løsninger for kollektivtransporten, for å sikre et smartere og mer sømløst kollektivtransporttilbud.
- legge til rette for innfartsparkering, slik at flere velger kollektivtransport fra felles knutepunkt.
- at Sundbåten i Kristiansund fortsatt skal være gratis, for å få flere til å sette igjen bilen hjemme.
- satse på gratis hurtigbåt Langevåg-Ålesund for å redusere biltrafikken til Ålesund sentrum.
- etablere flere ladestasjoner for elbil, inkludert hurtigladere og ladestasjoner for drosje, spesielt i tilknytning til kollektivknutepunkt.
- videreutvikle strategien for grønn utvikling av drosjepolitikken.
- arbeide for god frekvens på fergene, slik at både næringsliv og pendlere er tjent med tilbudet.
- at forskuddsbetalingen på ferge halveres.

4.2 Infrastruktur

God infrastruktur er viktig for bolyst, for næringslivet og for miljøet. Venstre vil arbeide for at fylket, med sine naturgitte utfordringer og muligheter, får en større del av de nasjonale midlene til samferdsel.

Utslippsfrie løsninger på sjø og hav åpner et uutnyttet potensial for frakt av folk og gods for å redusere veislitasjen.

Venstre ønsker å bygge sammen bo- og arbeidsmarkedsregioner. Tettere bånd i regionen øker bolysten og bedrer næringslivet sin effektivitet. Bro gir døgnåpne samband, og gir også muligheter for vekst i lokale bedrifter gjennom prosjektering og bygging. Der vi ikke bygger bro må vi elektrifisere fergeflåten.

Venstre vil

- arbeide for realisering av prosjekter som blant annet Todalsfjordprosjektet, Rovdefjordsambandet, Sande Fastlandssamband, Voldsfjordkryssinga, Dalsfjordkryssinga, Langfjordforbindelsen, sambandene på Nordre Nordmøre, Storfjordsambandet og jobbe for Kystvegen Bergen – Ålesund.
- sikre statlig finansiering av viktige samferdselsprosjekt i Møre og Romsdal, og følge opp med prioritering i Nasjonal Transportplan. E 136 Ålesund-Dombås er fremdeles førsteprioritet i fylket.
- ferdigstille Fv. 60 Grodås-Hellesylt.
- jobbe for å få Nordøyvegen til Nasjonal turistveg nr. 19.
- prioritere rassikring, gul midtstripe, sikkerhetstiltak på veiene og økt veistandard, som er en nødvendig oppfølging av fylket sin nullvisjon for døde i trafikken.

- jobbe for flere godkjente døgnhvileplasser for yrkessjåfører i regionen.
- sikre godt lys, DAB- og mobildekning langs skoleveier og i tunneler.
- støtte opp om planene for fergesambandet Aure – Hitra.
- arbeide for bedre fergeavløsningsordninger for fjordkryssinger.
- etablere hurtigbåtrute mellom Bergen og Ålesund når Stad Skipstunnel gjør det mulig.
- kreve nullutslippsløsninger på hurtigbåtene.
- stimulere til å velge hurtigbåt for å sikre at mer av persontransporten skjer til sjøs.
- legge til rette for grønne drivstoffløsninger på mindre fartøy, som fritidsbåter og mindre arbeidsbåter, og etablere ladepunkt flere steder langs kysten.
- arbeide for at det sikres gode tilbud for både passasjerer og gods på Raumabanen.
- jobbe for tog Ålesund-Oslo.
- arbeide for bedre flytilbud til og fra Ørsta/Volda, Ålesund, Molde og Kristiansund.

5. Verdien av kultur og god folkehelse

Møre og Romsdal har en fantastisk natur med et unikt samspill av fjell og fjorder som vi ønsker å ta vare på og bruke, men på en bærekraftig måte.

Kultur, natur og idrett er arenaer som skaper tilhørighet og bygger identitet blant innbyggerne. Å oppleve tilhørighet ved å bygge på felles sosial og kulturell kapital har uten tvil en helsefremmende effekt for både individet og samfunnet.

Det er viktig å sette pris på og anerkjenne verdien av frivillig arbeid. Sted, utstyr og økonomi bør ikke være til hinder for at frivillig arbeid kan gjøres. Frivilligheten skaper gode opplevelser og har en folkehelsegevinst både for de som deltar og for de frivillige gjennom mestring og nettverksbygging.

5.1 Kultur i lokalsamfunnet

Der kultur skapes og møtes, formes verdifulle sosiale møteplasser. Venstre ønsker en kulturpolitikk der det å skape og det å oppleve står i sentrum. Venstre vil at våre innbyggere skal ha rike muligheter til å delta i allsidige kunst- og kulturaktiviteter, samtidig som det å være publikum med mulighet til å oppleve profesjonell kunst og kultur skal vektlegges. Amatørkulturen og profesjonell kultur er like viktig i arbeidet med å utvikle Møre og Romsdal.

Kulturhus, biblioteker, frivilligsentraler, idrettsarenaer, fritidsklubber og museer er eksempler på gode møteplasser der frivillig innsats,

kulturformidling og kunnskap ofte samles. Det finnes mye kultur-, forsknings- og formidlingskompetanse blant ansatte på disse stedene. Vi bør nyttiggjøre oss disse ressursene gjennom utstrakt samarbeid som favner om mange. Restaurant- og utelivsbransjen er en viktig kulturaktør som med konsertscener, kunstutstillinger og matkultur bidrar til å skape kulturelle og sosiale møteplasser i bygd og by.

Venstre vil

- videreutvikle *Den kulturelle skolesekken (DKS)* som gir barn og unge kunstmøter og kulturopplevelser i skolehverdagen.
- videreutvikle *Den kulturelle spaserstokken (DKSS)* som støtter kommunenes kunst- og kulturformidling tilpasset eldre.
- videreutvikle prosjektet *UNG kunst og kultur* som bidrar til et bredt og mangfoldig kulturtilbud til barn og unge i hele Møre og Romsdal.
- at fylkesbiblioteket bruker sin koordinerende rolle til å utvikle folke- og skolebibliotekene som viktige arenaer for formidling, læring og opplevelser av høy kvalitet både i skolesammenheng og i fritid, samt sørge for at bibliotekene har oppdatert og relevant litteratur, og bidra til at bibliotekene har meråpent og er tilgjengelige for frivilligheten.
- at fylkesbiblioteket skal se til at alle kommuner nevner bibliotekene i sitt planverk.
- at alle arenaer for kultur skal være universelt uformet og være tilgjengelige for alle uavhengig av sosioøkonomisk status.
- støtte opp om videre arbeid for å sikre nasjonalt dokumentasjons- og opplevingscenter ved *Ishavsmuseet Aarvak* i Brandal.

- støtte opp om arbeidet med å etablere nasjonalt dokumentasjonssenter for jazz - "Jazzmuseum" - i Molde.
- holde på nynorsk som administrasjonsspråk i Møre og Romsdal fylkeskommune.
- støtte opp om et mangfold av tilgjengelige arenaer og utstyr for organisert og egenorganisert kunst-, musikk- og kulturliv.
- at Møre og Romsdal fylkeskommune skal samarbeide med kommunale kulturskoler om regionale utviklingstilbud som kommer mange til gode.
- styrke samarbeidet med kommunene i kulturvern- og kulturminnesaker, styrke potten til nasjonale kulturminner og sikre et representativt utvalg av verneverdige bygg og kulturmiljø i Møre og Romsdal.

5.2 Folkehelse i lokalsamfunnet

Friluftsliv, fysisk aktivitet, kultur- og naturopplevelser som inkluderer alle grupper i befolkningen er viktig for å oppnå trivsel, livskvalitet og god fysisk og mental helse.

Lik tilgang til offentlige kulturtilbud, idrett og naturen er med på å forebygge utenforskap, gir økt livskvalitet og har helsebringende effekt både fysisk og mentalt.

At hvert menneske opplever en hverdag med mening ansees som det viktigste for folkehelsen. Hva som gjør at mennesker opplever å ha en hverdag med mening er individuelt og endrer seg gjerne gjennom livet. Vi ønsker derfor et mangfoldig tilbud som er økonomisk og praktisk tilgjengelig for alle. Forskning viser at aktivitetstilbud på tvers av aldersgrupper gir god folkehelsegevinst.

Utlån og gjenbruk av utstyr er bærekraftig for miljøet og bidrar til at flere kan finne en aktivitet de liker.

Venstre vil

- vektlegge psykisk helse i folkehelsearbeidet.
- videreutvikle *Stikk UT!* som en viktig aktivitet for friluftsliv og folkehelse i Møre og Romsdal ved å samarbeide med fylkets to friluftsråd, kommunene, organisasjoner og de mange frivillige.
- arbeide for at det finnes et mangfold av anlegg og tilrettelegginger for idrett, trim og friluftsliv tett på der folk bor. Helseløyper, dagsturhytter og tilrettelagte turstier er eksempler på dette. Spillemidler og andre offentlige tilskudd er viktig for å oppnå dette.
- Arbeide for at Friluftslivets år 2025 markeres rundt om i hele Møre og Romsdal.
- legge til rette for at utstyrssentraler er tilgjengelig for alle, og at disse har tilstrekkelig med utstyr og et bredt utvalg i god kvalitet i alle størrelser, og som er tilpasset for ulike funksjonsvariasjoner.
- at tilbud innen idrett og friluftsliv skal være universelt uformet og være tilgjengelig for alle, uavhengig av sosioøkonomisk status. Fritidskort, kontantkassa og andre tiltak er her viktig for å unngå sosialt utenforskap.
- at fylkeskommunen aktivt påser at kommunene følger folkehelseloven i sitt arbeid, og motiverer alle kommuner til å etablere frisklivssentraler, samt se til at folkehelsekoordinatorer jobber målrettet mot en stadig større gruppe seniorer så de holder seg aktive, får møte andre, og med det fremme mobilitet og selvstendighet så lenge som mulig.

5.3 Tannhelse

Dårlig tannhelse gir nedsatt livskvalitet og kan negativt påvirke den enkeltes deltakelse i samfunnslivet. Venstre mener at tannlegetjenester skal finansieres som andre helsetilbud.

Venstre vil

- prioritere forebyggende tannhelsearbeid.
- at tannhelsetjenesten skal ha høy kompetanse, tilstrekkelig med ressurser og moderne utstyr.
- at Molde kompetanseklinikk får nye egnede og store nok lokaler. Lokalene må være plassert nær kollektivknutepunkt.
- teste nye modeller for økt tilgjengelighet, eksempelvis at tannpleier reiser ut til skoler og institusjoner.
- forenkle samarbeidet mellom privat og offentlig tannhelsesektor.
- arbeide for at eldre med rett til gratis tannlegetjenester slipper å bytte fra sin private tannlege til en offentlig tannlege.
- at tannhelsetjenesten skal være lett tilgjengelig for innbyggerne.
- ha tannhelsetilbud for barn og unge der folk bor.
- på sikt ha egenandel på tannlegetjenester i tråd med annen medisinsk behandling.

6. Et framtidsrettet arbeids- og næringsliv

6.1 Flere lokale arbeidsplasser

Fremtidens næringsliv er grønt, nyskapende og kreativt. Da trenger vi fylkeskommuner og kommuner som yter god service og legger opp til gode, stabile og langsiktige rammevilkår for næringsvirksomhet.

Næringspolitikken skal være moderne og næringsnøytral, og legge til rette for et seriøst og lønnsomt næringsliv.

Venstre vil

- at Møre og Romsdal fylke tilbyr gode betingelser for å drive næring.
- påvirke tettstedsutviklingen ved å stimulere lokale næringshager.
- at fylket gir støtte til bredbåndsutbygging i spredt befolkede områder av fylket.
- at fylkeskommunen skal finansiere lokale initiativ for å skape og å opprette lokale kontorfellesskap også utenfor byene.
- styrke *Ungt Entreprenørskap* i skolen.

6.2 Hav og bruk av havet

Møre og Romsdal er avhengig av havet, både som transportvei, til fiskeri og havbruk, og til industri som produserer varer og tjenester som brukes i maritim sektor. Bærekraftig forvaltning og bruk må derfor stå sentralt for å sikre de fornybare ressursene i havet til fylkets beste.

Mellom de som ønsker å utnytte deler av havet, enten over eller under havflata, oppstår det i mange tilfeller interessekonflikter. All bruk og vern av havet må baseres på forskning og et bredt kunnskapsgrunnlag. Der det er konflikt mellom fisk, olje- og gassvirksomhet, taretråling, havvind og mineraluttak kommer hensyn til fisk og andre marine organismer først.

Venstre vil

- at fiskeri og havbruk sikres forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser i forhold til skattlegging og arealtilgang.
- ha areal-/produksjonsavgift istedenfor grunnrenteskatt.
- ha en strategi for å sikre at fiskeflåten i fylket kommer styrket ut av kampen om kvoterettigheter og konsesjoner.
- ha mer forskning på konsekvensene av utbygging av havvind og mineralutnyttning på havbunnen.
- at støtteordninger for innsamling av plast i havet videreføres og utvides.
- at taretråling blir strengere regulert slik at livet i tareskogen blir ivarettatt.

6.3 Aktivitets- og opplevelsesbasert reiseliv

Takket være en fantastisk natur og et reiseliv som har hatt en stor fremtidstro helt siden reiseliv ble en næring, er vi av de destinasjonene i landet som skårer høyest på listen til de besøkende. Denne posisjonen må styrkes basert på samspill med naturen og kulturen i fylket.

Møre og Romsdal har satt seg - og skal sette seg - ambisiøse mål som et ledende reiselivsfylke. Dette kommer ikke av seg selv, og Venstre vil peke på at samarbeidet mellom fylkeskommunen og reiselivsnæringen/destinasjonsselskapene må styrkes ytterligere.

Venstre vil

- ha en felles reiselivsplan for hele fylket, med en tydelig tiltaksplan for å nå disse målene.
- arbeide for å styrke trepartssamarbeidet mellom fylke, destinasjonsselskaper og næring, men også bidra til å involvere aktuelle kommuner som ønsker satsing i egen kommune.
- arbeide for å utvide samferdselsproduktet «travel like the locals» hvor en legger til rette for å nytte offentlig kommunikasjon og infrastruktur.
- arbeide for fortsatt støtte til reiselivet gjennom støtte til markedsføring og produktutvikling.

6.4 Tilgang på arbeidskraft

Norske arbeidsplasser, både private og offentlige, er avhengige av å ha tilgang på kvalifisert arbeidskraft. I mange lokalsamfunn er det derfor nødvendig med bruk av arbeidsinnvandring og tilgang på utenlandsk

arbeidskraft. De som kommer skal være sikret et godt og ryddig arbeidsforhold.

Tilgang på arbeidskraft er også et spørsmål om å gi et tilbud til de som ikke fullfører en utdanning, men har frafall enten i løpet av videregående eller høyere utdanning.

Venstre vil

- tillate og forenkle bruk av vikarer og arbeidsinnvandring.
- dreie fokus over på arbeidsnærvær fremfor sykefravær.
- at fylkeskommunen og kommunene tar sitt ansvar for at flere skal komme inn i arbeidslivet ved å ta inn lærlinger og tilby praksisplasser.
- tilby deltidsordninger for folk med redusert arbeidsevne eller som har falt ut av skole og utdanning.
- styrke samarbeidet med arbeidslivet og utdanningssektoren for å redusere utenforskapet og kompetansegapet.
- prøve ut ordninger som *16-år-og-rett-i-arbeid* for å gi et tilbud til de som dropper ut av videregående, eller ikke starter. Tilsvarende ordninger må også vurderes for de som gir opp å fullføre en høyere utdanning.
- prøve ut ordninger med interkommunale arbeids-«pooler».

6.5 Fylkeskommunale anskaffelser

Fylkeskommunen og den enkelte kommunen kjøper mange varer og tjenester. Denne innkjøpsmakten bør aktivt brukes til å utvikle og lede lokalt næringsliv i en bærekraftig og grønn retning. Møre og Romsdal

fylkeskommune skal sørge for at alle varer og tjenester som blir kjøpt har universell utforming.

I tillegg til å gå gjennom sin egen praktisering av anskaffelsesreglementet, bør fylkeskommunen også være en kompetansepartner for kommunene i å utnytte mulighetene som ligger innen dagens regler for innkjøp.

Fylkeskommunen og kommunene kan også søke å kjøpe nye løsninger som utvikles i samarbeid med lokale leverandører, fremfor rigide kontrakter basert på detaljerte kravspesifikasjoner.

Venstre vil

- fremme innovative og grønne anskaffelser.
- øke bruken av gründervennlige anbudskontrakter.
- fremme bredere konkurranse ved å gi mindre detaljerte kravspesifikasjoner og heller fokusere på funksjon som skal utføres.
- vurdere å dele opp anbud i mindre kontrakter for at lokalt næringsliv kan delta i anbudskonkurransene.
- eksperimentere med nye former for samarbeid mellom det offentlige og private, med mål om å stimulere til utvikling av lokale bedrifter.
- at alle læremiddel som kjøpes inn skal være tilgjengelige på både nynorsk og bokmål.

6.6 Statlige arbeidsplasser

Sammenlignet med andre fylker ligger Møre og Romsdal svært lavt i antall statlige arbeidsplasser. Disse er ofte kompetansearbeidsplasser, og er viktige for å tilby et bredt spekter av jobber i regionen. Eksempler på slike

kontorer er Lånekassens regionkontor i Ørsta og politiets lønnsenter i Kristiansund.

Statlige arbeidsplasser bør også bidra til økt inntjening for bedriftene i fylket. Her kunne Eksportfinanssenteret (eksportkreditt og GIEK) som var planlagt opprettet i Ålesund, gjort en betydelig innsats for regionen.

Et kompetansesenter for beredskap bør opprettes i fylket. Møre og Romsdal er et fylke som strekker seg langt ut i havet og høyt til fjells, mange typer ulykker må risikovurderes og planer for håndtering utvikles. Eksempler på dette er Åkerneset som overvåkes og Viking Sky som nesten drev på land i full storm. Denne kompetansen bør samles i ett senter som kan lære og videreutvikle planer for forebygging og håndtering.

Venstre vil

- opprettholde og øke antallet statlige arbeidsplasser i fylket.
- videreutvikle eksportsatsingen for fylkets næringsliv.
- jobbe for bygging av nytt fengsel på Sunnmøre (Digerneset).
- at Eksportfinanssenteret opprettes i Ålesund som tidligere planlagt.
- opprette kompetansesenter for beredskap i Møre og Romsdal.